

Tregimet e Ramiz Gjinit më kanë kujtuar

nga Gjekë Marinaj

Kam lexuar librat me tregime të shkrimtarit Ramiz Gjini dhe jam gjetur në një botë virtualisht të re letrare. Intuita për të vënë në shënjestrën e penës së tij problemet shoqërore të kohës, imagjinata se si mund t'u jepet jetë subjekteve të "vdekura", koncepti filozofik me të cilin ai e sheh realitetin njerëzor, si dhe një fllad të treguarit që fryn me një maturi dhe lirishtëri krejt të natyrsme në prozën e tij, më kanë bërë që herë-herë me vete të përpiqem të ripërkufizoj fjalën tregim. Tregimet e Ramiz Gjinit më kanë kujtuar ditët e mia të para këtu në Amerikë. Ato ditë kur ndiheshim krejt i huaj midis rrugëve dhe mundësive të pafundme, zhurmave dhe heshtjeve të përhershme, pasurisë dhe varfërisë që aq hapur shihnin sy më sy njëra-tjetrën, si dhe dashuritë dhe urrejtjet që grindeshin aq keq brenda meje. Të gjitha këto pa mundur të m'i heqin sytë nga pasqyra e jetës sime në Shqipëri.

Intervista me Ramiz Gjini për mua ka qenë imperative.

Pyetje: Bota e shkrimtarit është e mbushur me pasion, dhimbje e bukuri të çuditshme. Të pakën me këto mbresa jam ndarë nga librat e tu. Ku qëndron sekreti i mbijetesës së shkrimtarit në marrëdhënie me letërsinë e sotme?

R. Gjini: Në fëmijërinë time, kur isha nxënës shkolle, pasditeve, më duhej të shkoja me bagëti. Nën vështrimin disi të egër të babait dhe syve të dhembshur të nënës sime më duhej të përvoja nxitimthi për t'i marrë me vete tri gjëra: një copë bukë me ç' të na gjendej, një kërrabë të fortë prej dru thane dhe një libër, të cilin e rrasja për ta fshetur poshtë një peliceje të vjetër ushtarake. Ky i fundit ishte gjëja me e domosdoshme, e cila shërbente si një kurë për të harruar rëndomësitë e jetës së asaj kohe. Gjatë leximit, vetvetiu, shpaloje para meje një botë e panjohur, herë me aristokratë e herë me muzhikë të vegjël rusë, herë me bankierë të mëdhenj e herë me personazhe, që sa s'vdisin nga uria. Imazhet që krijoheshin në kokë më fusnin në mendime, shpaloje një botë e re, që ngrihej fuqishëm mbi rëndomësitë e përditshme të jetës, mbi mungesat e shumta, që çuditërisht, vetë Zoti na ndihmonte t'i shpërfillnim.

Dhe bashkë me imazhet e skenave dhe personazheve, të afert e disi të çuditshëm, më ravijzoheshin në kokë edhe

imazhe të shkrimtarëve, të cilët hynin brenda meje jo ashtu siç kishin qenë në të vërtetë, por ashtu si unë i përfytyroja. Aso kohe, për mua shkrimtarët nuk qenë njerëz të zakonshëm, vinin kushedi nga c'botë e panjohur, linin gjurmët tek unë si në një lojë të çuditshme dhe zhdukeshin. Kaq shumë qemë të etur për ta, sa kur takohesha me Agron Tufën, (sot nga poetët më të mirë), bënim "pazar", dhe i shkëmbeu këta burra-shkrimtarë me njëri - tjetrin.

Unë i jepja Tufës një Viktor Hygo, ai më jepte mua një Sergei Esenin, pastaj ai më premtonte se do ta ndëronte me mua një Pablo Nerudë, nëse unë i gjeja një Dostojevsk të botuar në Prishtinë apo një Zhan Pol Sartër. Shumë vite më pas, në Tiranë unë pata rastin të njihja disa prej shkrimtarëve, të cilët, çuditërisht ia hynin bisedës si t'i njihje qyshkur; pyesnin për botimet e fundit, për çmimet e qepëve e domateve, kollitëshin dhe teshtinin si të gjithë, qeshnin me gjithë shpirt, hidhnin gota në lokalet e dorës së tretë, loznin bilardo, na rrihnin e i rrihnim, zemroheshin e gëzoheshin si fëmijët. Pra, shkrimtarët janë si të gjithë njerëzit e tjerë, mbi ta rëndojnë njëlloj problemet e jetës; edhe ata luftojnë për të mbijetuar, por ata ndryshojnë me të tjerët në çaste të veçanta, kur ulen para fletës së bardhë për të shkruar. Atëherë është mirë të mos u flasësh fare, pasi vërtet që nuk i përkasin më kësaj bote.

Sepse kështu ata kanë zgjedhur çastet më subline kur duan të mbijetojnë me një mënyrë të bukur, me artin e tyre. Se sa ia dalin mbanë kësaj, këtë e përcakton koha dhe lexuesi për të cilin ata shkruajnë.

Pyetje: Sa borxhi mbeteni tek familja kur hyni dhe dilni nga letërsia me aq dedikim profesional e shpirtëror.

R. Gjini: Njeriu, që kur u pajis me vetëdije ka qenë gjithnjë në kërkim të drejtave të tij, por gjithnjë, atij i është dashur të mos harrojë edhe detyrimet. Këtë, në fakt e bëjnë edhe kafshët, veçse në një mënyrë instiktive, siç është ta zëmë, e drejta për të jetuar, apo detyrimi për të rritur të vegjëlit e tyre. Ne jemi të detyruar t'i bëjmë me rregull dhe drejt investimet tona. Kush ka grua është i detyruar t'i kushtojë asaj kohën e domosdoshme, po kështu kanë pjesën e tyre të kohës edhe fëmijët, të cilët duan të rrijnë dhe të lozin jo vetëm me nënën por edhe me babain. Jeta është jetë atëherë kur mbushet

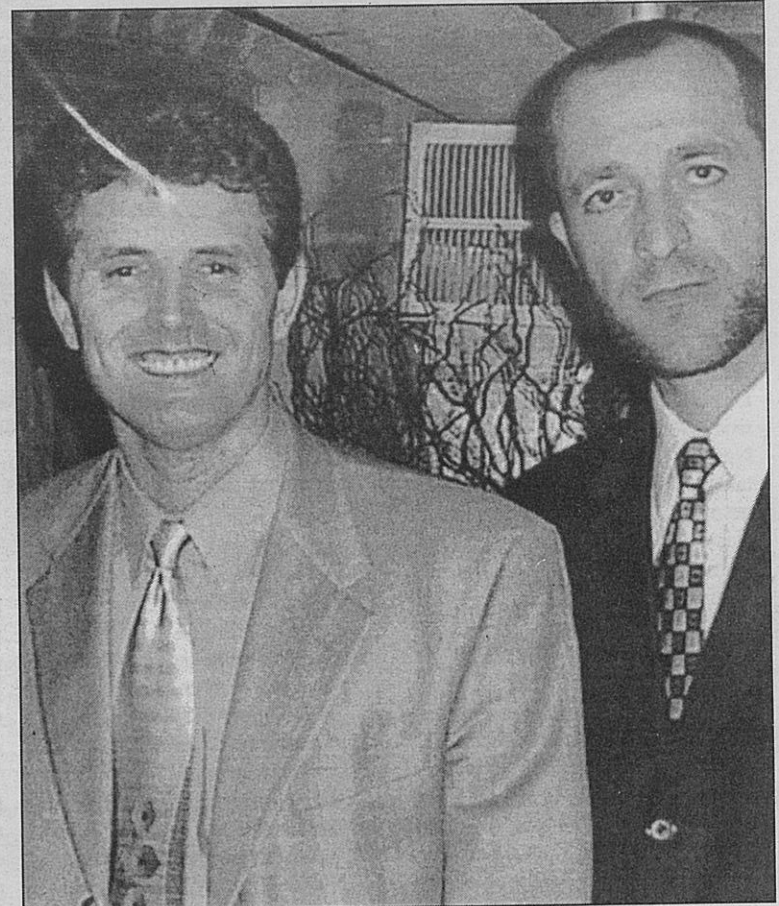
me të gjitha. Unë mendoj që nuk e demton një shkrimtar, fakti pse i kushton kohën që duhet familjes, madje pse jo edhe shoqërisë, të cilën duhet ta njohësh mirë, sepse shpesh gjenden tipa të përsosur për krijimtarinë.

Balzaku, ta zëmë, e njohu mirë shoqërinë franceze të asaj kohe, por ai nuk e njohu nga dritaret e vogla të papafingos ku shkruante. Shumë nga tipat dhe karakterët, si fajdexhiu Gobsek apo Xha Gorioi, që gjetën mishërim në veprat e tij, i pat hasur në jetë. Dhe kur ulej për të shkruar mëkëllente përrënjet mëdhenj kafeje për të larguar gjumin. Prozatori ynë i njohur Jakov Xoxe, bënte një jetë si të gjithë të tjerët, por kur ndiente se duhej të shkruante, shkonte dhe mbyllej në një dhomë manastiri.

Shkrimtarit dhe poetit i duhet, pra, një jetë e gjallë dhe intensive nga ku vjel edhe tharmin e procesit të krijimit. Sa për kohën e të shkruarit, atë duhet ta gjejë vetë, qoftë duke ia vjedhur gjumit. Pra shkrimtari duhet të jetë me këmbët në tokë si Anteu, jo i shkëputur prej tokës.

Pyetje: Si mendoni ju, proza dhe poezia brenda shpirtit të njëjtit autor, i marrin apo i japin diçka njëra - tjetrës?

R. Gjini: Shkrimtarët dhe poetët janë racë më vete, por proza dhe poezia janë dy gjini brenda kësaj race. Mendoj që proza duhet ta ketë brenda poezinë, por kurrsesi poezia prozë. Pjesa më e madhe e shkrimtarëve i kanë nisur fillimet e para të krijimtarisë duke shkruar poezi, pastaj kanë filluar të shkruajnë prozë. Kjo tregon, që thellë shpirtit të krijuesit, para së gjithash, egziston poezia si lëndë. Dhe nga kjo poezi lind edhe proza poetike, por krijuesi nuk mund të ketë kurrsesi brenda shpirtit të tij prozë pa poezi. Madje edhe tregtarët nuk do ta dëshironin një gjë të tillë, sepse edhe ata, për të bërë një tregti të suksesshme, dinë të zgjedhin mallin më të mirë e më të bukur, kështu që edhe ata e kanë brenda tyre një lloj poezie. Në përgjigje të kësaj pyetjeje, duke përfunduar mund të them se poezia, i jep shumë prozës, ndërsa proza nuk ka ç' i jep poezisë. Gjithsesi ata janë të bukura që të dyja, kur nuk shkruhen lehtë. Sepse sado talent të kesh nuk mund t'i bësh lehtë këto gjëra. Arti i vërtetë është produkt mundimesh e dhimbjesh. Për ilustrim do t'i shkonte shumë për shtat shembulli i perllës: është një lloj i veçantë molusku, që i ndodh të futet në një guackë bosh në fund të detit; pastaj hyr-

Ramiz Gjini(djathtas) dhe Gjekë Marinaj

ja e guackës bllokohet nga rëra dhe lumërat e fundit të ujit.

Nga përpëlitjet e mundimshme plot dhimbje për të dalë nga guacka, ky molusk prodhon një lloj lënde, që ngrin dhe kështu formohet perla. Kështu është edhe puna e së bukurës në art.

Pyetje: Sa ka ndryshuar universi në përgjithsi dhe sa keni ndryshuar ju para syve të tu? Po para syve të njerëzve tuaj që të duan si njeri dhe si shkrimtar.

R. Gjini: Bota ka qenë dhe do të jetë gjithnjë në një proces të vazhdueshëm ndryshimesh. Shoqëria ecën përpara, zhvillohet. Ndryshimet në botë janë mjaft të mëdha dhe pothuaj shikohen me sy çdo ditë. Ka egzistuar një kohë kur makina e shkrimit ishte shpikja më e madhe e shekullit, tashmë ajo pothuajse është flakur tej, e ka zëvendësuar një tjetër makinë shumë herë më e përsosur siç është kompjuteri. Këto ndryshime i ka bërë dhe do të vazhdojë t'i bëjë gjithmonë individit dhe jo shoqëria. Kanë qenë individët ata

që i kanë dhënë shoqërisë modele të reja në të gjitha fushat dhe shoqëria, në shumicën e rasteve, ua ka shpërblyer atyre me vlerësimin e lartë që u ka bërë.

Më falni pse po i referohem edhe një herë Balzakut: Gjatë gjithë jetës së tij, që një francez i varfër dhe një shkrimtar i panjohur. Iu fshihe fajdexhinjtë, që e gjurmonin për t'i marrë paratë, që ai nuk mundi t'ua kthente kurrë. Dhe kur vdiq, kortezhi, që e dërgoi atë në varrezë, që pothuaj qesharak. U mblodhën a s'u mblodhën nja dhjetë vetë mes të cilëve edhe shkrimtari i madh Viktor Hygo, i cili, kur arkivoli pat zbritur në tokë, u pat thënë të pranishmëve: "Do të vijë një kohë kur Franca do të kuptojë, që sot ka varrosur njeriun më të madh të saj". Dhe vërtet, që ajo kohë erdhi, madje shumë shpejt. Pra, aso kohe egzistonte një hendek mjaft i madh mes Balzakut - njeri dhe Balzakut - shkrimtar. Franca e vendosi atë në vendin që meritonte. Në shumicën e rasteve shoqëria i ka persekutuar këta lloj individësh, sepse nuk ka arrit-

INTERNATIONAL DRIVER'S LICENSE

THIS IS TRANSLATION OF YOUR FOREIGN DRIVER'S LICENSE ISSUED BY INTERNATIONAL TOURIST CLUB

SPECIAL PRICES FOR AGENTS

TEL/FAX: 718-232-1223

If you'd like to get International Driving Permit or non-government ID card, you should provide the following:

1. Copy of foreign driver's license
2. One passport size picture.
3. Last name, first name;
4. Date of birth MM/DD/YY
5. Country of birth;
6. Height;
7. Color of eyes;
8. Signature;

INTERNATIONAL TOURIST CLUB

MEMBERSHIP CARD
NO 180080010

\$35

INTERNATIONAL DRIVING PERMIT
INTERNATIONAL TOURIST CLUB

NEW YORK STATE

ANGELA JOHNSON
123 MAIN ST
BROOKLYN 11223
NEW YORK

Department of the Treasury
Internal Revenue Service

TAX ID NUMBER

099-09-0000
This number has been assigned to you
ON YOUR TAX RETURNS
To be used for tax purposes only

6408 14 AVE BROOKLYN, NY 11219

Office hours: **www.itconline.info**

Mon-Fri 10am - 7pm

Sat-Sun 10am - 4pm

SUBWAY TRAINS:
W, M TO 62 ST
N TO NEW UTRECHT AVE

Fort Lee H.V.A.C., Inc.

Air Conditioning and Refrigeration

New York City: Tel:347-245-0347

New Jersey: Tel: 201-363-9319

Serving Manhattan and

Northern New Jersey

Licensed by E.P.A. NYC F.D.

email: fortleevac@yahoo.com

Central A/C

Roof – Top and Package Units.

Walk – in Coolers and Freezers.

Split and Mini – Split Systems

Heat Pumps and Gas Fired Furnaces.

Corporate Accounts Wellcome

Monthly and Seasonal Contracts Available

Commercial, Residential and Industrial